

Handläggare
Emma Mesan

Motion från Helena Falk m.fl (V) Ta avstånd från förslag som strider mot lagen

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta att föreslå kommunfullmäktige besluta

att anse motionen vara besvarad med hänvisning till vad som redovisats i ärendet.

Sammanfattning

Helena Falk (V) med flera föreslår i en motion att kommunfullmäktige ska besluta att uppdra åt samtliga nämnder och styrelser att aktivt motverka de förslag som strider mot existerande lagstiftning så som exempelvis barnkonventionen, skollagen och socialtjänstlagen.

Kommunfullmäktige föreslås besluta att anse motionen vara besvarad med hänvisning till vad som redovisats i ärendet.

Underlag för beslutet

- Kommunkontorets tjänsteskrivelse 2023-12-13 Motion från Helena Falk m.fl. (V) Ta avstånd från förslag som strider mot lagen
- Motion från Helena Falk (V) m.fl. Ta avstånd från förslag som strider mot lagen, inkommen 2023-09-05

Ärendet

Bakgrund

Helena Falk (V), Jesper Sahlén (V), Angelica Svensson (V), Mats Olsson (V), Anne Dederichs (V), Pontus Ekberg Kjellström (V) och Saima Jönsson Fahoum (V) föreslår i en motion att kommunfullmäktige ska besluta att uppdra åt samtliga nämnder och styrelser att aktivt motverka de förslag som strider mot existerande lagstiftning så som exempelvis barnkonventionen, skollagen och socialtjänstlagen.

Motionärerna anför bland annat följande: Sverige är av tradition ett land som står upp för rättvisa, humanism och alla människors lika värde. Motionären menar att det nu finns strömningar i den nationella politiken som riskerar kullkasta vår värdegrund. Det mellan flera partier på nationell nivå överenskomna Tidöavtalet innehåller en rad förslag som, om de införs, riskerar underminera rättssäkerheten och urholka förtroendet för myndigheter, skola och vård. Anmälningsskyldighet för lärare och sjuksköterskor är ett av många exempel. I motionen föreslås att Lunds kommun beslutar att aktivt motverka de förslag i Tidöavtalet som strider mot kommunens värdegrund och mot den lagstiftning som reglerar kommunens arbete gentemot medborgaren så som skollagen, hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen med flera. Kommunens verksamheter ska tydligt prioritera rättssäkerhet och erbjuda god kommunal service efter behov.

Föredragning

Utgångspunkterna för all offentlig förvaltning framgår av regeringsformen. Enligt 1 kap. 1 § regeringsformen utövas den offentliga makten under lagarna och denna så kallade legalitetsprincip gäller för samtliga offentliga organ. Den offentliga verksamheten måste alltså alltid ha stöd i rättsordningen, vilket också framgår av 5 § 1 st. förvaltningslagen.

Alla offentliga organ måste vidare i sin verksamhet iaktta saklighet och opartiskhet, vilket kan sammanfattas under begreppet objektivitetsprincipen, det framgår av bland annat 1 kap. 9 § regeringsformen och detta grundläggande krav anges också i 5 § 2 st. förvaltningslagen, som gäller för all förvaltningsverksamhet hos förvaltningsmyndigheter (en kommunal nämnd utgör till exempel en förvaltningsmyndighet). Kravet på saklighet hänger samman med legalitetsprincipen. I praktiken innebär det att när det utifrån lagstiftningen ges utrymme för tolkningar och bedömningar, ska detta ske utan ovidkommande hänsyn och konsekvent så att likvärdiga fall behandlas lika.

I motionen föreslås att kommunens styrelser och nämnder aktivt ska motverka förslag i Tidöavtalet som strider mot kommunens värdegrund och mot gällande lagstiftning.

Kommunens verksamheter har, liksom hela den offentliga förvaltningen, att följa grundläggande principer och regler för den offentliga förvaltningen. Lagstiftningsarbetet är ett ansvar för riksdagen och regeringen.

Riksdagen stiftar lagarna, det följer av 1 kap. 4 § regeringsformen. Lagstiftningsförslag kan i huvudsak väckas genom propositioner (förslag från regeringen till riksdagen) eller genom motioner. Innan riksdagen antar en proposition eller motion föregås den normalt av en utredning. Lagstiftningen vilar till stor del på det utredningsarbete som sker i statliga kommittéer samt olika arbetsgrupper inom departement och vid förvaltningsmyndigheterna. Ramen för en kommittés arbete anges i direktiv som beslutas av regeringen. Kommittéerna presenterar sina arbeten i betänkanden som publiceras i serien Statens offentliga utredningar (SOU).

Det utredningsarbete som ligger till grund för lagstiftningen utförs ibland inom ett departement eller i en arbetsgrupp som bildats för att utföra en sådan "inomdepartemental" utredning.

Ett betänkande, eller utredningsförslag, remitteras i utredningsarbetet som huvudregel till ett antal domstolar, myndigheter, kommuner, regioner och intresseorganisationer. Efter remissbehandlingen vidtar det egentliga lagstiftningsarbetet på departementet för att sedan mynna ut i en proposition som kan lämnas till riksdagen för beredning och beslut.

På mer centrala juridiska områden färdigställer departementet också en remiss till Lagrådet för dess granskning. En sådan remiss kallas lagrådsremiss. Efter det att Lagrådet lämnat sitt utlåtande sker en ny bearbetning inom departementet med utgångspunkt i Lagrådets synpunkter och innan regeringens proposition fastställs och lämnas till riksdagen.

Kommunens uppgift, samt även befogenhet, i lagstiftningsarbetet begränsas i huvudsak till att svara på remisser och initiativ i utredningsarbetet som föregår beslut i riksdagen. Kommunernas befogenhet regleras i kommunallagen och innebär en vidsträckt möjlighet att agera för det som inom kommunens geografiska område eller för medlemmarna är en angelägenhet av allmänt intresse. Det finns också begränsningar som innebär att kommunen inte ska handha angelägenheter som ankommer på annat offentligt organ, som t.ex. en region, myndighet under regeringen eller riksdagen. Det finns flera rättsfall där kommuner fått beslut som rör initiativ till att påverka annan myndighets beslutsfattande upphävd för att de strider mot befogenheten kommunen har enligt kommunallagen. Allmänna opinionsyttringar är normalt inte en kommunal angelägenhet, enligt kommunallagen. Just opinionsyttringar är också något som flera gånger utretts i dess förhållande till reglerna om opartiskhet och objektivitet. I

den så kallade demokratiutredningen, SOU 2000:1, kritiserades utvecklingen av myndigheters ökade engagemang i opinionsbildning och liknande verksamhet. Främst mot bakgrund av risken att det kan äventyra de grundläggande värden reglerna för det offentliga.

Kommunens nämnder och styrelser har dock inom ramen för regeringens utredningsarbete en stor möjlighet att påverka genom att yttra sig såväl generellt som i sak kring de förslag som lämnas till eller öppnas för kommunen att yttra sig över i ett remissförförande eller liknande. Om en nämnd eller styrelse anser att ett förslag strider mot grundläggande principer eller mot kommunens vision eller förhållningssätt finns möjlighet att framföra detta.

Kommunkontorets tolkning av motionen är att den innehåller två delar, sett till motivering av motionen och själva beslutsförslaget. I motiven till motionen beskrivs att kommunen ska motverka vissa förslag i Tidöavtalet. Att generellt arbeta för att motverka förslag i en partipolitisk överenskommelse utgör sannolikt en allt för vidsträckt tolkning av kommunens befogenhet och skulle kunna riskera kommunens objektivitet. Själva beslutsförslaget är dock uttryckt med mindre tydlig koppling till nämnda Tidöavtal, och uttrycker i stället att nämnder och styrelser ska motverka förslag som strider mot existerande lagstiftning. Skulle kommunfullmäktige anta ett sådant förslag finns risk att det skulle tolkas som att nämnder och styrelser ska motverka alla förslag som innebär förändring i existerande lagstiftning. Kommunkontoret gör inte bedömningen att det är motionens intention, men det blir likväl svårt att se hur en sådant beslut ska kunna verkställas utan svåra avvägningar i tolkningen.

Det ska också framhållas att det finns en komplikation i förslaget och som kopplar till nämnder och styrelser självständighet. Av regeringsformens regler om myndigheters självständighet framgår att kommunfullmäktige har begränsade möjligheter att beslut om nämnder och styrelser tolkning av lag. Det är i grunden varje nämnd och styrelse som självständig ska göra sin bedömning om hur lag ska tolkas. Risken med motionen är att det kan uppstå otydlighet i relationen mellan kommunfullmäktige och nämnder och styrelser om vem som ska göra tolkningen om ett förslag strider mot lag.

Mot bakgrund av ovanstående och att nämnder och styrelser redan i dag har en långtgående möjlighet att agera inom ramen för lagstiftningsprocessen liksom också agera om man anser att förslag strider mot lag föreslår kommunkontoret att motionen ska anses besvarad med hänvisning till det som framförts ovan.

Kommunkontoret

Dokumenttyp
Tjänsteskrivelse

Datum
2023-12-13

Sida
5 (5)
Diarienummer
KS 2023/0804

Beredning

Ärendet har beretts av kommunkontoret.

Barnets bästa

En barnkonsekvensanalys har inte bedömts relevant i ärendet.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser.

Christoffer Nilsson
Kommundirektör

Vesna Casitovski
Kanslichef

Beslutet skickas till

För kännedom:
Motionärerna